

Nr 30.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag av skogsförsäljningsmedel från utskogen Knappåsen till restaurering av Ekshärads församlings kyrkobyggnad; given Stockholms slott den 31 december 1925.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollen över eklestikärenden för den 26 september och den 31 december 1925 samt av kyrkomötets underdåniga skrivelse den 4 november 1925, nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse angående anslag av skogsförsäljningsmedel från utskogen Knappåsen till restaurering av Ekshärads församlings kyrka, vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att för dess del lämna det medgivande, som omförmäles i föredragande departementschefens hemställan.

GUSTAF.

Olof Olsson.

Utdrag av protokollet över eklestikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 26 september 1925.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDEÉN, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, SCHLYTER, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Departementschefen, statsrådet Olsson anhåller att få inför Kungl. Maj:t anmäla ett ärende angående anslag av vissa skogsförsäljningsmedel till restaurering av Ekshärads församlings kyrka samt anför härom följande:

Genom kungl. brev den 20 december 1872 förordnades, att den till kyrkoherdebostället Grinnemo i Ekshärads församling hörande utskogen Knappåsen skulle ställas under skogsstatens vård och förvaltning, dock att, innan årsavverkningen från denna skog försålles, därav borde utgå, efter av sak-

Anslag av skogsförsäljningsmedel från utskogen Knappåsen till restaurering av Ekshärads församlings kyrka.

kunnig person uppgjort förslag, dels det timmer och virke, som erfordrades till kyrka eller prästgård, dels nödiga skogseffekter till förebyggande därav att boställets inägor genom Klarälvens utskärningar förminskades eller skadades.

Beträffande ifrågavarande utskog anföres i den år 1922 från trycket utgivna redogörelsen för de ecklesiastika boställena i Värmlands län huvudsakligen följande:

Enligt en av kyrkoherden Benediktus Aurenus till prästverket år 1696 lämnad uppgift brukades under kyrkoherdebostället en skogstrakt, kallad Knappåsen, jämte en därtill gränsande skogstrakt Enarbolsskogen, vilka skulle hava skänkts »af gudälskande menniskior». I en annan av kyrkoherden till prästverket, troligen senare, lämnad, i obestyrt avskrift befintlig uppgift sades, att Knappåsen eller, såsom den ock kallades, Kyrkeskogen ingalunda syntes vara skänkt vare sig till kyrkan eller bostället utan med rätta tillhöra bostället, »effter som de nästomliggiande hemman in till Prästgården hafva ock sine skogz ägor tijt intill».

På begäran av nämnda kyrkoherde intygade häradsnämnden vid ting den 26—30 mars 1696, att Knappåsen eller Kyrkeskogen alltid och av urminnes tider varit hävdad under bostället. Däremot saknade nämnden vetskap om huruvida skogen tillhörde detta eller kyrkan.

Sedan å Knappåsen i senare hälften av 1600-talet anlagts ett torp, infördes i 1694 års jordebok under rubrik »tillöckning ell. nyss uptagne lägenheeter» ett torp av krono natur, »Knappåsen, Mattes Vapn», med anteckning att det vore upptaget på Ekshärads prästgårds ägor, och redovisades Knappåsen därefter i jordeböckerna till år 1825 såsom oskattlagt torp under bostället.

På grund av kungl. brevet den 20 december 1872 har avkastningen av skogen, sedan virke undantagits till byggande av kyrka och prästgård m. m., ingått till prästerskapets lönereregleringsfond, numera kyrkofonden, varjämte utskogen, sedan den ställts under skogsstatens omedelbara vård och förvaltning, i gällande jordebok införts bland kronoegendomar under allmän disposition, jordlägenheter, såsom Knappåsen nr 1, en skog.

Med förmälan, att Knappåsen av enskilda donerats antingen till kyrkan eller prästbostället i Ekshärads församling, som tidigare omfattat hela Älvdals härad, samt i allt fall redan i slutet av 1600-talet sedan urminnes tider varit hävdad av kyrkoherdarna i Ekshärad, instämde församlingarna och kyrkoherdarna i samtliga pastorat i Älvdals härad samt kapellpredikanterna i Nyskoga och Norra Finnskoga, Kungl. Maj:t och kronan samt statskontoret i dess egenskap av förvaltare av prästerskapets lönereregleringsfond och andra skogsmedelsfonder till Älvdals nedre tingslags häradsrätt med yrkande enligt vissa närmare angivna alternativ om bättre rätt till ifrågavarande skog.

Genom dom den 29 december 1914 förklarade häradsrätten, att det icke tillförlitligen styrkts, att Knappåsen blivit av enskilda donerad till Ekshärads församling och dess kyrka eller till samtliga församlingar i Älvdals härad och deras kyrkor, och att annat förhållande, som för Ekshärads församling eller samtliga församlingarna kunde medföra bättre rätt till skogen än för Kungl. Maj:t och kronan, icke visats. På grund därav kunde häradsrätten icke bifalla i målet gjort yrkande, att Ekshärads församling eller samtliga församlingarna måtte tillerkännas bättre rätt än Kungl. Maj:t och kronan till skogstrakten. Enär ej heller i övrigt ådagalagts något förhållande, på

grund varav Kungl. Maj:t och kronan ej skulle ägt att, på sätt som skett, förfoga över skogstrakten i fråga, ogillades gjort yrkande om skyldighet för statskontoret att redovisa och utgiva medel, som från Knappåsen influtit till prästerskapets löneregleringsfond och andra fonder under statskontorets förvaltning. Genom dom den 23 juni 1916 fastställde Svea hovrätt häradsrättens domslut, såvitt därigenom samtliga i målet framställda yrkanden lämnats utan bifall. Denna dom fastställdes av Kungl. Maj:t genom dom den 25 maj 1918.

Hos Kungl. Maj:t har nu Ekshärads församling anhållit, att för restaurering av Ekshärads kyrka erforderliga medel måtte tilldelas församlingen av de från skogen Knappåsen influtna, av statskontoret såsom kyrkofonden tillhöriga nu förvaltade skogsförsäljningsmedel. Församlingen har därvid anfört:

Församlingens kyrka befunde sig för närvarande i ett bristfälligt skick med golvdrag, kyla vintertid, nedrökta väggar och över huvud taget föga inbjudande såväl yttre som inre. Vintertid vore det till och med hälsovådligt att i kyrkan övervara en gudstjänst.

Av arkitekten B. Almquist hade uppgjorts ett ansökningen bilagt förslag till restaurering av kyrkan för en beräknad kostnad av 106,000 kronor.

Denna kostnad skulle församlingen på långa tider ej mäktat bära, och den kunde icke genom uttaxering uppbibras. Skolväsendet krävde nu, då vidlyftiga skolhusbyggen förestode, avsevärda summor. Sålunda beräknades härför 209,835 kronor för tiden 1925—1935. Vidare förestode om- och nybyggnad av socknens ålderdomshem och sinnessjukstuga, vilket torde draga en kostnad av minst 60,000 kronor. Dessutom hade socknen betungats av rätt omfattande vägbyggnader. För att få läkare boende inom socknen hade densamma nödgats av egna medel inköpa läkarbostad. Även hade bostäder byggts för barnmorskor, och slutligen hade ekonomihus uppförts vid församlingens båda löneboställen.

I följd av sålunda verkligen föreliggande förhållanden kunde för kyrkans behöfliga restaurering icke genom uttaxering under många tiotal år framåt påräknas ett så stort belopp, som för ändamålet erfordrades. Och ehuru uttaxering ej ägt rum vare sig för de drygaste utgifterna för skolhusbyggnaderna eller för ålderdomshem och sinnessjukanstalt, låge dock uttaxeringen per bevillningskrona redan synnerligen högt.

Ekshärads kyrka, som vore uppförd under åren 1686—1688, hade enligt sakkunnigas omdöme en säregen, vacker stil. Dess torn, visserligen tillkommet senare, vore enastående vackert. Frågan om restaurering av denna kyrka vore därför både med hänsyn till församlingens historia och med tanke på kyrkans säregenhet i byggnadsstil icke blott en församlingens angelägenhet, även om den låge främst i församlingens intresse, utan ägde jämväl ett visst allmänt intresse, såvitt det gällde att bevara ett gammalt ärevärdigt, stilrent tempel från förfall.

En ansökningen bifogad, av en tjänsteman inom domänstyrelsen verkställd utredning utvisade, att under åren 1882—1924 från skogen Knappåsen till prästerskapets löneregleringsfond, numera kyrkofonden, influtit skogsförsäljningsmedel till ett belopp av 427,882 kronor 59 öre. Därav belöpte på åren 1918—1924 tillhoppa 166,999 kronor 49 öre eller i medeltal för år 23,857 kronor 7 öre. Av dessa medel hade icke något anslag utgått för kyrkligt

ändamål inom Ekshärads församling: Under tiden 1892—1924 hade från Knappåsen endast en gång uttagits virke för reparation av församlingens kyrka och då till en kvantitet av 472,85 kubikmeter.

Av ansökningen bilagda kostnadsförslag framgår, att kyrkans restaurering beräknats kräva en kostnad av 48,100 kronor samt att härtill komme beräknad kostnad för om- och nybyggnad av orgel 24,200 kronor, tornur 2,700 kronor samt kyrkans elektrifiering och förseende med värmeanläggning 31,000 kronor. Sammanlagda beräknade kostnaden för den ifrågasatta restaureringen uppginge alltså till 106,000 kronor.

Ett ansökningen bilagat intyg av Ekshärads kommunalnämnds ordförande utvisar, att uttaxeringen per bevillningskrona inom Ekshärads socken under åren 1913—1923 varierat mellan lägst 5 kronor (år 1913) och högst 9 kronor (åren 1922—1923). Av sistnämnda belopp kommer för år 1923 5 kronor på den borgerliga kommunen och 4 kronor på kyrka och skola.

I ett ansökningen likaledes bifogat yttrande har riksantikvarien anført:

Ekshärads kyrka, som till största delen är uppförd på 1680-talet och utgör ett intressant prov på värmländsk träbyggnadskonst, har en exteriör av sällsynt skönhet och imponerande verkan. Vad interiören beträffar har densamma visserligen lidit av i senare tider företagna olämpliga åtgärder. Dock kommer densamma, sedan de begångna misstagen vid nu föreslagen restaurering blivit rättade, att förete ett kyrkorum av monumental skönhet. Bland kyrkans inventarier finnas flera av stort kulturhistoriskt värde, såsom medeltida altarskåp, altarpuppställning från år 1697 m. m., vilka dock samtliga äro i behov av åtgärder för att försättas i ett fullt värdigt skick. Riksantikvarien får med anledning härav på det livligaste tillstyrka, att en av församlingen påtänkt restaurering av kyrkan möjliggöres.

I ärendet hava härefter yttranden avgivits av vederbörande kontraktsprost, jägmästare och överjägmästare samt den 20 maj 1925 av domkapitlet i Karlstad och länsstyrelsen därstädes, den 4 juni 1925 av riksantikvarien, den 26 juni 1925 av byggnadsstyrelsen, den 11 augusti 1925 av domänstyrelsen och den 25 augusti 1925 av kammarkollegiet.

Domkapitlet och länsstyrelsen hava tillstyrkt ansökningen.

I sitt sistberörda yttrande har *riksantikvarien* tillstyrkt bifall till ansökningen samt tillika förklarat sig icke hava något att erinra mot det föreliggande förslaget till kyrkans restaurering, under förutsättning att målningsarbetet utfördes av person, som därtill kunde godkännas av byggnadsstyrelsen, samt behandlingen av äldre inventarier av därtill av riksantikvarien godkänd konservator.

Byggnadsstyrelsen har förklarat sig icke hava något att erinra mot restaureringsförslaget under av riksantikvarien angivna förutsättningar, varjämte styrelsen förutsatte, att församlingen före restaureringsarbetenas igångsättande författningsenligt insände förslaget till byggnadsstyrelsen för fastställelse. Beträffande de till ärendet hörande beräkningarna av kostnaderna för förslagets genomförande framhölle byggnadsstyrelsen endast, att i nämnda beräkningar icke upptagits någon post för oförutsedda utgifter och kontroll

men att den härför uppkommande kostnaden torde komma att kunna täckas av den väl högt tilltagna posten för värmeanläggning och elektriska ledningar m. m.

Domänstyrelsen har anfört:

Utskogen Knappåsen omfattar enligt för tiden den 1 maj 1913—30 april 1933 fastställd skogshushållningsplan en totalareal av 1,842,01 hektar, varav 1,540,13 hektar produktiv skogsmark, 235,37 hektar impedimenter och 66,51 hektar inägor. Årliga virkesavkastningen uppgår enligt samma plan till 4,200 kubikmeter.

Med hänsyn till de avsevärda belopp, som tillförts kyrkofonden av skogsförsäljningsmedel från Knappåsens utskog, har domänstyrelsen intet att erinra däremot att bidrag ur kyrkofonden tillerkännes Ekshärads församling för ifrågavarande byggnadsändamål med belopp, som Kungl. Maj:t kan pröva skäligt bestämma.

Kammarkollegiet har anfört följande:

Gällande lönereglering för prästerskapet i Ekshärads församlings pastorat har fastställts genom nådig resolution den 13 april 1883 och upphör alltså att tillämpas först den 1 maj 1933.

I domstolsväg har visserligen församlingens anspråk å bättre rätt än Kungl. Maj:t och kronan till utskogen Knappåsen ogillats. Då emellertid anledning torde saknas att antaga, det skogen härrör från anslag av kronan, men däremot skäl förebragts för den uppfattningen att skogen blivit av enskilda donerad, läser § 28 i 1894 års skogsordning vara tillämplig. Då härtill kommer, att starka billighetsskäl förebragts för bifall till den föreliggande framställningen samt att den ifrågasatta, jämväl ur allmän synpunkt synnerligen önskvärda kyrkorestaureringen icke synes kunna åvägabringas på annat sätt än nu föreslagna, finner sig kollegium kunna tillstyrka, det täcktes Kungl. Maj:t medgiva ett anslag till församlingen för ifrågavarande ändamål av 106,000 kronor att utgå av från utskogen Knappåsen inflytande skogs-försäljningsmedel.

Vid ärendets behandling i kammarkollegiet var generaldirektören H. Nehrman av avvikande mening och anförde:

Av den i tryck år 1922 utgivna utredningen rörande de ecklesiastika boställena i Värmlands län framgår enligt min mening, att den under kyrkoherdebostället hörande utskogen Knappåsen icke kan anses vara av sådan natur som avses i § 28 av 1894 års skogsordning. I följd härav skulle enligt min uppfattning för tillmötesgående av församlingens ansökning fordras medverkan av riksdag och kyrkomöte. Vid sådant förhållande och då jag lika med pluraliteten finner synnerligen önskvärt och billigt, att det sökta anslaget till ifrågavarande ändamål kommer församlingen till godo, anser jag kollegiet hava bort hemställa om avlåtande av skrivelse till kyrkomötet och proposition till riksdagen i nämnda syfte.

Församlingens intresse för den ifrågasatta kyrkorestaureringen finner jag erkännansvärt. Med hänsyn till vad riksantikvarien i ärendet anfört anser jag dessutom restaureringen i viss mån vara av allmänt intresse. På grund härav och då församlingen synes sakna möjlighet att själv bestrida de högst

Departement-
schefen.

betydande kostnader, restaureringen beräknas draga, anser jag mig kunna förorda, att anslag för ändamålet beredes församlingen av från utskogen Knappåsen inflytande skogsförsäljningsmedel. Däremot kan jag icke tillstyrka, att skogsförsäljningsmedel, som redan disponerats genom medlens överlämnande till kyrkofonden, tagas i anspråk för ändamålet. Jag tillåter mig i detta sammanhang erinra, hurusom Kungl. Maj:t genom beslut den 26 oktober 1923 tilldelat Norra Ny och Nyskoga församlingar inom Älvdals härad, vilka förut tillhört Ekshärads församling, betydande anslag för enahanda ändamål ur den genom skogsförsäljningsmedel från utskogen Ruskåsen i Norra Ny socken bildade så kallade Ruskåsens fond.

Då med hänsyn till Kungl. Maj:ts ovanberörda dom torde få antagas, att utskogen Knappåsen icke är av den natur, som avses i § 28 i 1894 års skogsordning, ansluter jag mig till den av generaldirektören Nehrman inom kammarkollegiet uttalade uppfattningen, att kyrkomötets och riksdagens mening i ämnet bör inhämtas.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t nu täcktes inhämta kyrkomötets yttrande, huruvida kyrkomötet för sin del medger,

att av inflytande eller redan influtna men icke disponerade skogsförsäljningsmedel från den till kyrkoherdebostället Grinnemo i Ekshärads församling hörande utskogen Knappåsen må under de villkor, Kungl. Maj:t kan finna skäl föreskriva, utgå ett anslag av högst 106,000 kronor för restaurering av församlingens kyrka.

Till denna departementschefens av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall ävensom förordna, att skrivelse i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till kyrkomötet.

Ur protokollet:

E. Meurling.

Bilaga.

Kungl. Maj:ts skrivelse till kyrkomötet angående anslag av skogsförsäljningsmedel från utskogen Knappåsen till restaurering av Ekshärads församlings kyrka; given Stockholms slott den 26 september 1925.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ekle-siastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed inhämta kyrkomötets yttrande, huruvida kyrkomötet för sin del lämnar det medgivande, som om-förmäles i föredragande departementschefens hemställan.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas kyrkomötet.

GUSTAF.

Olof Olsson.

Kyrkomötets underdåniga skrivelse i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse angående anslag av skogsförsäljningsmedel från utskogen Knappåsen till restaurering av Ekshärads församlings kyrka.

(Kyrkolagsutskottets betänkande nr 36.)

TILL KONUNGEN.

I skrivelse den 26 september 1925, nr 13, har Eders Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ekle-siastikärenden för samma dag, förklarat sig vilja inhämta kyrkomötets yttrande, huruvida kyrkomötet för sin del medgäve, att av inflytande eller redan influ-tna men icke disponerade skogsförsäljningsmedel från den till kyrkoherdebostället Grinnemo i Ekshärads församling hörande utskogen Knappåsen må under de villkor, Kungl. Maj:t kan finna skäl föreskriva, utgå ett anslag av högst 106,000 kronor för restaurering av församlingens kyrka.

Med anledning härav får kyrkomötet i underdånighet anmäla, att kyrko-mötet för sin del medgivit, att av inflytande eller redan influ-tna men icke disponerade skogsförsäljningsmedel från den till kyrkoherdebostället Grinnemo i Ekshärads församling hörande utskogen Knappåsen må under de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna skäl föreskriva, utgå ett anslag av högst 106,000 kronor för restaurering av församlingens kyrkobyggnad.

Stockholm den 4 november 1925.

Underdånigst

Utdrag av protokollet över eklestiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 31 december 1925.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, LINDERS, SCHLYTER, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Chefen för eklestiastikdepartementet, statsrådet Olsson anmäler härefter kyrkomötets underdåniga skrivelse den 4 november 1925, nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse angående anslag av skogsförsäljningsmedel från utskogen Knappåsen till restaurering av Ekshärads församlings kyrka samt hemställer, att genom proposition måtte inhämtas riksdagens yttrande, huruvida riksdagen för sin del medger,

att av inflytande eller redan influtna men icke disponerade skogsförsäljningsmedel från den till kyrkoherdebo-stället Grinnemo i Ekshärads församling hörande utskogen Knappåsen må under de villkor, Kungl. Maj:t kan finna skäl föreskriva, utgå ett anslag av högst 106,000 kronor för restaurering av församlingens kyrkobyggnad.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Maj:t Konungen bifalla och förordnar, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Enar Sahlin.